Utbildningsinspektion i Ingmarsö och Ljusterö skolor, förskoleklass och grundskola årskurs 1-9

Inledning

Skolinspektionen (tidigare Skolverket) har granskat verksamheten i Österåkers kommun och besökt Ingmarsö skola och Ljusterö skola den 8 och den 16 april 2008. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen riktas mot tre huvudområden: **Kunskaper**, **Normer och värden** samt **Ledning och kvalitetsarbete**. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolinspektionens webbplats (www.skolinspektionen.se).

Huvudmannen har ansvar för att de brister som inspektörerna lyfter fram i helhetsbedömningen åtgärdas. Åtgärderna ska redovisas till Skolinspektionen vilket framgår av Skolinspektionens beslut. Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från kommunen och Ingmarsö respektive Ljusterö skola, dels den information som samlats in under besöket. Även annan information om kommunen och skolorna från Skolverkets nationella uppföljningssystem, eller som finns publicerad på annat sätt, har använts.

I Ingmarsö skola intervjuades rektorn, lärare och elever. I Ljusterö skola intervjuades rektorn, lärare, elever, elevvårdspersonal och föräldrar. Föräldrar har också haft möjlighet och tillvaratagit möjligheten att kontakta inspektörerna. Inspektörerna besökte även lektioner samtliga klasser. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns i skolorna utgör underlag för bedömningen. Rektorn har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Beskrivning av skolorna

Ingmarsö skola	**Antal elever**
Förskoleklass	0
Grundskola	5

Ljusterö skola	Antal elever
Förskoleklass	14
Grundskola	156

Källa: Skolornas egna uppgifter april 2008

Rektorns ansvarsområde omfattar Ingmarsö skola och Ljusterö skola. Ingmarsö skola består av förskoleklass, grundskola årskurs 1–6, och skolbarnsomsorg. På skolan finns även integrerad särskoleelev. Rektorns ansvarsområde omfattar även en förskola som ligger i anslutning till skolan.

Ljusterö skola utgörs av förskoleklass, grundskola årskurs 1–9 och skolbarnsomsorg. Rektorns ansvarsområde omfattar även förskoleverksamhet samt familjedaghem och öppen förskola.

Denna rapport omfattar förskoleklass och grundskolan. Kommunens ansvarstagande för förskoleverksamheten och skolbarnsomsorg beskrivs i separata rapporter avseende hela kommunens förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg.

Helhetsbedömning

Ingmarsö och Ljusterö skolor är två skärgårdsskolor i Österåkers kommuns. Elevantalet i Ingmarsö skola är mycket litet, varför huvudmannen beslutat att skolans elever från läsåret 2008/2009 ska få sin undervisning förlagd till Ljusterö skola fyra dagar i veckan och en dag per vecka vid Ingmarsö skola. Under innevarande läsår har eleverna haft merparten av sin undervisning förlagd till Ingmarsö skola.

De båda skolornas småskalighet ger goda förutsättningar för en verksamhet där elever blir sedda och uppmärksammade och där skolornas personal har möjlighet att stävja eventuella kränkande beteenden. Eleverna vid Ingmarsö skola upplever också sin skola som mycket lugn och trygg. Arbetsro råder under lektionerna och samverkan med elevernas vårdnadshavare fungerar bra. Däremot finns enligt inspektörerna mycket allvarliga brister i Ljusterö skola inom området normer och värden såväl när det gäller studiemiljön som samvaron mellan elever.

Vid inspektionen framkommer att det, särskilt i de senare skolåren, ofta förekommer mobbning och kränkningar och att en hård jargong råder mellan eleverna. I många klassrum i de senare skolåren saknas arbetsro, lektionerna störs ofta eller avbryts av sena ankomster eller av att elever lämnar klassrummet och sina arbetsuppgifter. Enligt samstämmiga uppgifter finns flera elever på skolan som både nonchalerar skolans regler och lärares tillsägelser. I samtal och intervjuer framkommer att eleverna inte alltid känner sig trygga och att detta inverkar negativt på trivseln i skolan. Det finns dock alltid enligt eleverna personal att vända sig till om något problem uppstår. Vid inspektionen framkommer tydligt att samverkan inom skolan inte är tillräckligt väl utvecklad när det gäller arbetet med normer och värden. Inspektörerna möter lärare som, liksom rektorn, stundligen arbetar med normer och värden, aktivt söker motverka alla former av kränkande behandling och

bemödar sig om att främja utvecklingen av elevernas ansvarskänsla och respekt för alla människors lika värde. Inspektörerna erfar samtidigt att det finns lärare som inte prioriterar arbetet med normer och värden i tillräcklig utsträckning.

Inspektörerna kan utifrån, observationer, samtal och intervjuer konstatera att det finns tydliga brister när det gäller det regelbundna och gemensamma värdegrundsarbetet på skolan. En förklaring till detta kan vara att gemensamt fattade beslut om exempelvis regler inte efterlevs av alla i personalgruppen. Detta försvårar enligt inspektörerna också arbetet med att komma till rätta med den bristande arbetsron på lektionerna. Rektorn är väl medveten om detta liksom att det saknas tillräcklig konsensus kring arbetet med normer och värden för att skolan ska kunna lyckas med att skapa en skolmiljö som präglas av trivsel och arbetsro.

I inspektionen framkommer också att Ljusterö skolas likabehandlingsplan inte uppfyller författningarnas krav. De ordningsregler som finns på Ljusterö skola är inte framtagna i samverkan med eleverna. Ingmarsö skola har inte upprättat en egen likabehandlingsplan utan hänvisar till Ljusterö skolas plan.

Skolornas arbete med uppföljning av kunskapsresultaten sker huvudsakligen på individnivå. Någon samlad bild på klass- eller skolnivå över de yngre elevernas kunskapsresultat i förhållande till de nationella kursplanernas mål att uppnå i årskurs 5 i alla ämnen finns inte att tillgå, varför inspektörerna inte heller kan bedöma hur väl skolorna lyckas med sitt kunskapsuppdrag i de tidigare skolåren. Kunskapsresultaten i form av slutbetyg i årskurs 9 visar att resultaten i Ljusterö skolan har förbättrats något under de senaste tre åren. Enligt officiell statistik från Skolverket var samtliga elever behöriga till gymnasieskolan 2007. Betydande skillnader noteras emellertid i betygsresultat mellan pojkar och flickor i flera ämnen, något som skolan enligt inspektörernas bedömning måste ta fasta på i sitt fortsatta arbete med uppföljning och utvärdering av kunskapsresultaten och verksamheten.

På båda skolorna finns rutiner för att identifiera elever i behov av särskilt stöd främst inom matematik, svenska och engelska. Trots detta finns det elever som inte får det särskilda stöd de behöver och åtgärdsprogram upprättas inte enligt författningarnas krav för alla elever i behov av särskilt stöd. Inspektörerna bedömer därför att arbetet i detta avseende måste åtgärdas.

Ytterligare ett utvecklingsområde för Ljusterö skola är anpassning av undervisningen till elevernas olika behov. Vid inspektionen framkommer att undervisningen, generellt sett, endast i liten grad anpassas till elevernas olika behov och förutsättningar. Eleverna arbetar med få undantag med samma uppgifter samtidigt och de anpassningar som görs handlar ofta om kvantitet och mindre om att ge eleverna nya utmaningar eller möjlighet att pröva nya arbetssätt. Lärarna behöver därför utveckla arbetet med att anpassa sin undervisning till alla elevers olika behov och förutsättningar. Det låga elevantalet vid Ingmarsö skola möjliggör långtgående anpassning till den enskilde elevens förutsättningar och behov vilket också sker.

Vid intervjuerna framkommer många positiva synpunkter gällande rektorns ledarskap och engagemang och enligt inspektörernas bedömning är rektorn väl förtrogen med verksamheten. Detta till trots bedömer inspektörerna att rektorn måste ta ett större ansvar för att följa upp skolornas resultat i förhållande till de nationella

målen. Rektorn bör särskilt verka för att undervisningen inriktas mot läroplanens mål att sträva mot.

Slutligen måste det systematiska kvalitetsarbetet utvecklas vid båda skolorna så att det i högre grad än vad som nu är fallet, inriktas på att analysera måluppfyllelsen i förhållande till både nationella mål och riktlinjer och skolornas olika förutsättningar. Skolornas kvalitetsredovisningar uppfyller inte uppfyller förordningens krav-

Brister som måste åtgärdas

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas.

- Elevernas kunskapsutveckling följs inte upp och utvärderas i samtliga ämnen (avsnitt 2.7 läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet).
- Skolan genomför inte en systematisk uppföljning och utvärdering av kunskapsresultaten i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 och årskurs 9 i samtliga ämnen (2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 1 och 2.8 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94).
- Alla elever vid Ingmarsö skola ges inte möjlighet att nå de nationella målen för naturorienterande ämnen i årskurs 5 (2 kap. 6 § grundskoleförordningen).
- Betyg sätts inte enligt författningarnas krav i ämnet musik (7 kap. 7 § grundskoleförordningen).
- Skriftliga bedömningar upprättas inte för elever som i slutet av nionde skolåret saknar betyg i ett ämne eller ämnesblock (7 kap. 9 § grundskoleförordningen).
- Alla elever i behov av särskilt stöd vid Ljusterö skola ges inte det (4 kap. 1 § skollagen, 5 kap. 1 § grundskoleförordningen)
- Ljusterö skola upprättar inte åtgärdsprogram för alla elever som behöver särskilt stöd (5 kap. 1 § grundskoleförordningen).
- Ljusterö skola bedriver inte ett tillräckligt målinriktat arbete för att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling och skolan måste vidta kraftfulla åtgärder för att åstadkomma trygghet och arbetsro samt ett respektfullt förhållningssätt såväl mellan elever som mellan elever och vuxna (7-8 §§ lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever).
- Respektive skolas ordningsregler har inte utarbetas under medverkan av elever (6 kap. 8 b § grundskoleförordningen).
- Likabehandlingsplanen för Ljusterö skola uppfyller inte de krav som ställs på en sådan plan. (6 § lag om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling samt 2 § förordning om barns och elevers deltagande i arbetet med likabehandlingsplanen).
- Ingmarsö skola har inte upprättat en likabehandlingsplan. (6 § lag om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling samt 2 § förordning om barns och elevers deltagande i arbetet med likabehandlingsplanen).

- Elevens val anordnas inte i enlighet med förordningen vid Ljusterö skola (2 kap. 19-20 §§ grundskoleförordningen).
- Rektorn fattar inte beslut om avvikelser från särskolans timplan för elev som är mottagen i särskolan och som får sin undervisning i grundskolan (6 kap. 1 § särskoleförordningen).
- Skolornas kvalitetsredovisning uppfyller inte författningarnas krav (3, 3 a och 4 §§ förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).

Områden som är i behov av förbättringsinsatser

Det finns enligt inspektörernas bedömning behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- Utvecklingssamtalen bör förbättras så att dessa ger en tydlig information om elevens kunskapsutveckling i samtliga ämnen i förhållande till målen i läroplanen och kursplanerna.
- Skolornas arbete med individuella utvecklingsplaner bör förbättras.
- Skolorna bör samverka med andra skolor kring grunderna för betygssättning och bedömning.
- Skolorna bör försäkra sig om att all undervisning tar sin utgångspunkt i läroplanens och kursplanernas mål att sträva mot och de riktlinjer som anger principerna för hur arbetet skall bedrivas.
- Elevernas möjligheter att utöva inflytande över sin utbildning och sitt eget lärande bör förbättras. Även elevernas möjlighet att utöva inflytande över verksamheten i stort och därigenom utveckla sin förmåga att arbeta i demokratiska former bör förbättras.
- Samverkan mellan lärarna inom skolornas olika delar bör förbättras.
- Arbetet med att anpassa undervisningen till alla elevers förutsättningar och behov bör utvecklas på Ljusterö skola.
- Skolorna bör vidta åtgärder så att fler elever får tillgång till lärare som har utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak bedriver.
- Rektorns pedagogiska ledarskap bör utvecklas.
- Rektorn bör ta ett större ansvar för att skolans resultat på en skolövergripande nivå följs upp och utvärderas på i förhållande till de nationella målen.
- Skolornas kvalitetsarbete bör förbättras.

Bedömningar

Nedan redovisas inspektionens bedömningar utifrån en fyrgradig kvalitetsskala enligt följande:

- *Mycket god* kvalitet innebär att styrdokumentens mål och krav *väl* uppfylls.
- *God* kvalitet innebär att styrdokumentens mål och krav i *huvudsak* uppfylls.
- *Mindre god* kvalitet innebär att styrdokumentens mål och krav endast *delvis* uppfylls.
- *Ej godtagbar* kvalitet innebar en *avsevärd avvikelse* från styrdokumentens mål och krav.

1 KUNSKAPER

Inom detta granskningsområde behandlas skolans kunskapsresultat och arbetet för att varje elev ska nå de nationella målen för lärandet uttryckta i läroplan och kursplaner. Vidare granskas vilka förutsättningar skolan ger för att eleverna ska nå målen.

1.1 Kunskapsresultat

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om eleverna tillägnar sig kunskaper i enlighet med läroplanens och kursplanernas mål.

Tabell 1. Nationella ämnesprov för årskurs 5. Tabellen anger andelen elever (i procent) som enligt skolans bedömning uppnått målen i ämnesproven vid Ljusterö skola. Dessutom anges andel elever som bedömts uppnått målen totalt i kommunen.

	Ljusterö skola		Österåkers kommun	
Ämne	**År 2006**	**År 2007**	**År 2006**	**År 2007**
Svenska	87	94	93	95
Engelska	87	94	90	93
Matematik	83	94	88	92

Källa: Skolans och kommunens egna uppgifter.

Tabell 2. Sammanställning av betygsresultat för årskurs 9 i Ljusterö skola jämfört med samtliga skolor i Österåkers kommun samt i riket år 2006 och 2007, enligt statistik från Skolverket.

	Ljusterö skola		Österåkers kommun		Riket	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007
Andel (i procent) med fullständigt slutbetyg	90,5	78,6	79,0	77,6	76,0	76,1
Andel (i procent) behöriga till nationellt program	95,2	100	92,8	93,8	89,5	89,1
Meritvärde[1]	212,9	213,2	209,8	209,4	206,8	207,3

Kommentar:

När det gäller skolornas resultat i form av tillgänglig statistik finns en bristande överensstämmelse mellan de av skolorna redovisade uppgifterna, kommunens statistik och Skolverkets statistik. Exempelvis uppger Ingmarsö och Ljusterö skolor att 94 procent av eleverna i årskurs 5 nådde målen för proven i engelska våren 2007, medan motsvarande siffra i kommunens sammanställning är 76,5 procent. Detta försvårar enligt inspektörerna en tillförlitlig bedömning av skolornas resultat

De nationella ämnesproven i årskurs 5 används bland annat som stöd i lärarnas arbete med att bedöma om eleverna har uppnått de prövade målen i svenska, matematik och engelska. I de nationella ämnesproven för årskurs 5 år 2007 uppnådde enligt skolans egna uppgifter 94 procent ämnesprovens mål i svenska, matematik och engelska. En elev deltog ej. Jämfört med motsvarande provresultat för föregående år innebär detta en förbättring i samtliga tre ämnen. Utöver här nämnda resultat har skolan inte redovisat någon sammanställning av måluppfyllelsen i förhållande till kursplanernas mål att uppnå i övriga ämnen i årskurs 5. Uppföljning av de yngre elevernas resultat sker företrädesvis i svenska, matematik och engelska med hjälp av olika diagnoser. Då någon samlad bild över resultaten i samtliga ämnen inte finns att tillgå kan inspektörerna inte göra någon bedömning av hur väl skolan lyckas med sitt kunskapsuppdrag.

Genomsnittligt meritvärde för elever i årskurs 9 våren 2007 var enligt tillgänglig statistik från Skolverket 213,2 poäng (flickor 225,7 poäng och pojkar 198,8 poäng). Enligt Skolverkets statistik har skolans resultat i form av genomsnittligt meritvärde varit stabilt under de senaste tre åren. Meritvärdet ligger också över det modellberäknade värdet enligt SALSA[2]. Andelen elever som uppnådde målen i samtliga kursplaneämnen var 78,6 procent.

[1] Meritvärdet utgörs av summan av betygsvärdena för de 16 bästa betygen i elevens slutbetyg (G=10, VG=15 och MVG=20). Det möjliga maxvärdet för varje enskild elev är 320 poäng. Det genomsnittliga meritvärdet beräknas för de elever som fått betyg i minst ett ämne. Elevernas sammanlagda poäng divideras med antal elever som fått betyg i minst ett ämne.

[2] För att få en mer nyanserad bild av skolors betygsresultat än enbart genom att tillhandahålla de faktiska betygsresultaten som skolor uppnår, har Skolverket utvecklat Skolverkets Arbetsverktyg för Lokala Sambands Analyser - Salsa. Verktyget jämför i en statistisk modell kommuners och skolors faktiska betygsresultat avseende "andel elever som uppnått målen"

Skolverkets statistik visar att alla avgångselever 2007 nått målen i svenska, matematik och engelska dvs. har behörighet till ett nationellt program. Enligt skolans egna uppgifter saknade dock 10 procent av eleverna behörighet till ett nationellt program.

Könsrelaterade skillnader noteras vad gäller fördelningen av de högsta betygsstegen för skolans avgångselever 2007. Andelen flickor som fick betyget väl godkänd (VG) och mycket väl godkänd (MVG) var betydligt högre än andelen pojkar i de flesta ämnen. Undantag är ämnet teknik där inga flickor erhållit det högsta betygssteget. Skolan har inte nämnvärt uppmärksammat och analyserat betygsresultaten med utgångspunkt i detta faktum.

Resultaten på nationella prov för åk 9 år 2007 visar att 90 procent av eleverna nått målen för proven i svenska, 97 procent i engelska men endast 72 procent i matematik. Orsakerna till det låga resultatet i matematik är oklart. Samtidigt noterar inspektörerna ett bortfall på 11 procent vid provtillfället i matematik. Skälen till detta bortfall är också oklart.

1.2 Uppföljning och kommunikation av kunskapsresultat

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om lärarna fortlöpande följer upp resultaten så att undervisningsmål och metoder ständigt kan prövas och utvecklas i förhållande till styrdokumentens krav,
- om kunskapsresultaten följs upp i alla ämnen,
- om kunskapsresultaten följs upp regelbundet under hela skoltiden,
- om utvecklingssamtal genomförs om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas,
- om en framåtsyftande individuell utvecklingsplan upprättas i samband med utvecklingssamtalen.

Bedömning av området Uppföljning av kunskapsresultaten:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Med hänvisning till vad som nedan redovisas bedömer inspektörerna sammantaget att bedömningsområdet *Uppföljning och kommunikation av kunskapsresultat* är av mindre god kvalitet. Uppföljning sker främst av resultaten på nationella ämnesproven och vissa stödåtgärder vidtas i syfte att öka måluppfyllelsen. Ett arbete pågår för närvarande med att konkretisera de nationella målen i lokala kursplaner och så kallade analysscheman. Arbetet är slutfört i matematik och svenska. Skolans lärare och rek-

respektive "genomsnittligt meritvärde" med ett modellberäknat värde. I denna beräkning tas hänsyn till bakgrundsfaktorer som föräldrars utbildningsnivå, andel elever med utländsk bakgrund och fördelning pojkar/flickor i kommuner och skolor. SALSA bör användas som ett underlag av flera vid analys av kommuners och skolors resultat.

torn menar att dessa underlag kommer att utgöra användbara instrument vid uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling. Detta ska sedan dokumenteras i en webbaserad omdömesdatabas inför varje utvecklingssamtal. Den uppföljning av elevernas kunskapsutveckling som i dagsläget dokumenteras i den webbbaserade omdömesdatabasen utgår inte alltid från de nationella målen i läroplan och kursplaner och variationen är stor mellan olika lärare och ämnen.

Inom nedanstående områden bedömer inspektörerna att behov av förbättringsinsatser finns respektive att kraven i gällande bestämmelser inte uppfylls.

Uppföljning av alla ämnen

Enligt läroplanen ska lärarna utifrån kursplanernas krav allsidigt utvärdera varje elevs kunskapsutveckling i samtliga ämnen i förhållande till de nationella målen. Lärarnas uppföljning av kunskapsutveckling i de tidigare årskurserna fokuserar huvudsakligen ämnena svenska, matematik och engelska. När det gäller uppföljning i flertalet övriga ämnen saknas samma tydliga systematik. Lärarna har till Österåkers kommun rapporterat in resultat när det gäller måluppfyllelse i samtliga ämnen för samtliga elever i årskurs 5. Någon sådan sammanställning finns dock inte tillgänglig på skolan och både rektorn och lärare menar att de bedömningar som lett fram till dessa inrapporterade resultat inte är tillförlitliga.

Inspektörerna bedömer att elevernas kunskapsutveckling inte följs upp och utvärderas på ett systematiskt sätt i samtliga ämnen.

Utvecklingssamtal

I grundskoleförordningen anges att minst en gång varje termin ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavarna samtala om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. Informationen vid utvecklingssamtalet bör grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i relation till målen i läroplanen och kursplanerna.

Utvecklingssamtal genomförs i samtliga klasser på båda skolorna och individuella utvecklingsplaner (IUP) upprättas. Som underlag vid utvecklingssamtalen ska enligt skolornas rutiner utdrag ur en webbaserad omdömesdatabas användas och skickas hem i förväg till elevernas vårdnadshavare med uppgifter om elevens sociala utveckling och kunskapsutveckling i olika ämnen. Av intervjuer och samtal med elever och föräldrar framgår dock att ett visst missnöje finns med den information som ges vid utvecklingssamtalen. I de tidigare skolåren fokuseras informationen kring matematik, svenska och engelska medan information om måluppfyllelsen i övriga ämnen saknas till stor del. I de senare skolåren beskriver elever och föräldrar att omdömen i alla ämnen inte alltid finns med och att en del omdömen noterats så lång tid innan utvecklingssamtalen att det är tveksamt om de är aktuella. Det är inte heller ovanligt att omdömena snarare beskriver olika kursmoment som eleverna har arbetat med och i mindre grad utgör en bedömning av måluppfyllelsen i olika ämnen. Vidare framkommer att så kallade IG-varningar utfärdats kort efter utvecklingssamtalen, utan att elever och föräldrar fått någon som helst information i samband med utvecklingssamtalen om att en risk för så kallad IG-varning förelåg. (*Se vidare under rubriken Åtgärdsprogram*). Inspektörerna har tagit del av exempel på olika underlag som används inför utvecklingssamtal. Variationen när det gäller innehållet i dessa underlag är stor mellan olika lärare. Endast ett fåtal innehåller bedömningar av ele-

vens kunskapsutveckling i relation till de nationella målen, medan beskrivningar av beteenden och karaktärsdrag är vanliga.

Inspektörerna bedömer att innehållet i den informationen som ges till elever och vårdnadshavare i samband med utvecklingssamtalen bör förbättras.

Individuell utvecklingsplan

I grundskoleförordningen ställs krav på att läraren vid utvecklingssamtalet, i en framåtsyftande individuell utvecklingsplan, skriftligt ska sammanställa vilka insatser som behövs för att elevens ska nå nationella mål och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanerna och kursplanerna. Inspektionen visar att alla elever på skolan har en individuell utvecklingsplan. Av de exempel på individuella utvecklingsplaner som inspektörerna tagit del av framgår emellertid att kvaliteten på dessa är mycket skiftande. Exempelvis saknas i flera fall ett framåtsyftande perspektiv. Flera elever, särskilt i de senare skolåren, uppger att planerna i sin nuvarande utformning inte fyller någon funktion.

Inspektörerna bedömer därför att skolornas arbete med elevernas individuella utvecklingsplaner bör utvecklas.

1.3 Bedömning och betygssättning

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om lärarna gör en allsidig bedömning av elevernas kunskaper,
- om lärarna använder resultaten från de nationella ämnesproven för att bedöma elevers kunskapsutveckling och som stöd för betygssättning,
- om lärarna vid bedömning och betygssättning utgår från de nationella målen i kursplanerna och från betygskriterierna,
- om lärarna vid betygssättningen utnyttjar all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kraven i kursplanerna,
- om betyg sätts enligt författningarnas krav,
- om betygskatalog förs enligt bestämmelserna.

Bedömning av området Bedömning och betygssättning:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Med hänvisning till vad som nedan redovisas bedömer inspektörerna sammantaget att bedömningsområdet *Bedömning och betygssättning* är av mindre god kvalitet. För utvärdering och uppföljning av de enskilda elevernas kunskapsutveckling används bland annat nationella ämnesprov i årskurs 5 och 9 samt olika diagnosmaterial. Dessa finns beskrivna i skolans pedagogiska uppföljningsplan. Uppföljning och utvär-

dering i övriga ämnen görs i samband med att utvecklingssamtalen förbereds och när individuella utvecklingsplaner upprättas. Som tidigare påpekats i föreliggande rapport pågår för närvarande ett arbete med att revidera och utveckla de lokala konkretiseringarna av de nationella målen. Arbetet ska utmynna i att så kallade analysscheman utvecklas som kan utgöra ett stöd för lärarna i arbetet med att bedöma de enskilda elevernas kunskapsutveckling i olika ämnen.

Inom nedanstående områden bedömer inspektörerna att behov av förbättringsinsatser finns respektive att kraven i gällande bestämmelser inte uppfylls.

Utgångspunkt vid bedömning och betygssättning

Bedömnings- och betygsdiskussioner i och mellan olika ämnen förs endast i begränsad omfattning på Ljusterö och Ingmarsö skola. Av samtal med lärare och skolledning framgår att bedömnings- och betygsdiskussioner inte heller förs mellan olika skolor i Österåker.

Inspektörerna bedömer att Ljusterö skola bör samverka med andra skolor kring grunderna för bedömning och betygssättning.

Betygssättning enligt författningarnas krav

Enligt grundskoleförordningen ska en skriftlig bedömning ges om en elev inte når upp till de mål i ett ämne eller ämnesblock som enligt kursplanen ska ha uppnåtts i slutet av det nionde skolåret. Av bedömningen ska elevens kunskapsutveckling i ämnet eller ämnesblocket framgå. Dessutom kan de stödåtgärder som har vidtagits framgå. Bedömningen ska undertecknas av läraren. I Ljusterö skola saknas sådana bedömningar för de elever som inte nått målen i ett eller flera ämnen.

Inspektörerna bedömer att skolan inte upprättar skriftliga bedömningar enligt förordningens krav för samtliga elever som inte når målen i ett eller flera ämnen i slutet av det nionde skolåret och att detta måste åtgärdas. Vidare vill inspektörerna påpeka kravet på att bedömningarna ska beskriva elevens kunskapsutveckling fram till dagen då omdömet utfärdas.

Enligt grundskoleförordningen ska betyg sättas i slutet av varje termin i årskurs 8 och i slutet av höstterminen i årskurs 9. De kunskaper som eleven inhämtat i ämnet fram till den aktuella terminen skall bedömas. Vid inspektionen framkommer att samtliga elever i årskurs 8 erhållit betyget G i musik. Övriga betygssteg har inte använts. Skälet till detta är enligt skolan att en termins undervisning inte gett tillräckligt underlag för en differentierad betygssättning.

Inspektörerna bedömer därför att betyg i musik inte satts enligt författningarnas krav.

1.4 Genomförande av utbildningen

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om läroplanens och kursplanernas mål att sträva mot anger inriktningen för skolans utbildning,
- om organisation och arbetssätt ger utrymme för olika kunskapsformer,

- om eleverna ges möjlighet till inflytande och ansvarstagande över det egna lärandet,
- om eleverna ges kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former,
- om undervisningen är allsidig och saklig,
- om de som arbetar i skolan samverkar för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande,
- om skolan samverkar med arbetslivet och närsamhället,
- om arbetet i förskoleklassen stimulerar varje barns utveckling och lärande och ligger till grund till fortsatt skolgång.

Bedömning av området Genomförande av utbildningen:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Inspektionen visar att former finns för elevernas inflytande över verksamheten i stort genom framför allt elevråd. Vidare framkommer att skolan har ett väl utvecklat samarbete med olika idrottsföreningar inom ramen för projektet Idrottslyftet som bland annat innebär att eleverna erbjuds att prova på olika idrotter. Detta till trots bedömer inspektörerna att området *Genomförande av utbildningen* sammantaget är av mindre god kvalitet. Detta är en sammanvägd bedömning som grundar sig på att ett flertal brister finns inom det granskade bedömningsområdet. Exempelvis bedömer inspektörerna att läroplanens mål att sträva mot endast i begränsad omfattning anger inriktningen för utbildningen. Visserligen ser inspektörerna under verksamhetsbesöken, särskilt i förskoleklassen och årskurs 1-5, exempel på undervisning som ger utrymme för de olika kunskapsformer som läroplanen anger. Samtidigt noterar inspektörerna ett flertal exempel på undervisning som i hög grad är faktacentrerad och nästan uteslutande utgår från tryckta läromedel. Vidare är elevernas kännedom om utbildningsmålen begränsad, vilket enligt inspektörerna gör det svårare för eleverna att kunna ta ansvar för sin utbildning. I samtal och intervjuer framkommer att de yngre eleverna på skolorna inte alltid får information om målen. I Ljusterö skola delges eleverna i årskurs 6-9 förvisso kursplanernas mål att uppnå och kriterier för olika ämnen, men klargörande diskussioner saknas i stor utsträckning.

Inom nedanstående områden bedömer inspektörerna att behov av förbättringsinsatser finns.

Utbildningens inriktning

Av läroplanen framgår bl.a. att skolan ska sträva efter att varje elev lär sig lyssna, diskutera, argumentera och använda sina kunskaper som redskap för att formulera och pröva antaganden och lösa problem, samt att reflektera över erfarenheter och

kritiskt granska och värdera påståenden och förhållanden. Lektionsbesök och intervjuer visar att eleverna för vissa lärare ges goda möjligheter att arbeta för att nå de olika kunskapsformer som läroplanen beskriver, men motsatta exempel ges också. Både inspektörernas iakttagelser och uppgifter från elever visar att undervisningen alltför sällan ger eleverna möjlighet att kritiskt granska och värdera påståenden och förhållanden. I intervjuer och samtal med lärare framkommer vidare att någon samsyn inte finns bland lärarna om vad målen att sträva mot betyder för utbildningen.

Inspektörerna bedömer att skolorna bör försäkra sig om att läroplanens och kursplanernas mål att sträva mot ligger till grund för utbildningen.

Inflytande och ansvarstagande för egna lärandet

Eleverna ska, enligt författningarna, ges möjlighet till ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll. Inspektionen visar att goda exempel finns på skolorna, men att elevernas möjligheter till inflytande i hög grad är beroende av den enskilde pedagogen. Inspektörerna noterar stora skillnader mellan skolornas lärare vad gäller elevernas möjligheter att delta i planeringen av undervisningen. Några lärare diskuterar kontinuerligt val av arbetssätt och undervisningens innehåll med eleverna och ger dem möjligheter att bidra med synpunkter och förslag, medan andra lärare företrädesvis utgår från sin egen planering alternativt strikt följer den arbetsgång som anges i olika läromedel. Flertalet av de elever som inspektörerna möter i inspektionen uppger att det är lärarna som till största delen bestämmer undervisningens innehåll och utformning. Eleverna beskriver vid intervjuer att de har ett visst inflytande över i vilken ordning de vill utföra de uppgifter som lärarna förelägger dem. Ett visst inflytande finns också när det gäller val av redovisningsformer av tema- eller projektarbeten. Elevernas inflytande över arbetssätt, arbetsformer och innehåll är däremot begränsat. I skolornas kvalitetsredovisning lyfts också elevernas inflytande fram som ett utvecklingsområde.

Inspektörerna bedömer att skolornas arbete med att ge elevernas möjligheter till ansvarstagande och inflytande över det egna lärande bör förbättras och att skolorna bör förvissa sig att detta inte varierar beroende på lärare.

Arbetssätt som utvecklar elevernas förmåga att arbeta i demokratiska former

Alla som arbetar i skolan ska enligt läroplanen främja elevernas förmåga och vilja till ansvar och inflytande över den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön. Ljusterö skola har valt att arbeta med klassråd och elevråd som former för elevinflytande över verksamheten i stort**.** Elevrådsmöten genomförs enligt rektorn en gång per månad. Eleverna uppger emellertid att klassråden ofta ”glöms bort” och att andra tillfällen till diskussion sällan ges. Elevrådet fungerar dock väl och respons ges alltid på de frågor som eleverna väcker.

Inspektörerna bedömer att Ljusterö skola bör säkerställa att eleverna ges möjlighet att utöva inflytande över verksamheten i stort och därigenom utveckla sin förmåga att arbeta i demokratiska former.

Samverkan inom skolan

Av författningarna framgår att arbetet med att skapa en god miljö för utveckling och lärande är ett gemensamt uppdrag för skolans personal. Goda exempel finns på en fungerande samverkan mellan lärare. Rektorn har också infört gemensamma

pedagogiska ämneskvällar där personal från både Ingmarsö skola och Ljusterö skola deltar och även viss gemensam fortbildning sker. Det finns dock, enligt inspektörerna, brister gällande samverkan. Ljusterö skola bildar ett arbetslag som möts regelbundet varje vecka. Trots detta är samarbetet och samverkan mellan de tidigare åren och de senare åren inte särskilt utvecklad vilket märks bland annat när det gäller arbetet med normer och värden. Se vidare avsnittet *Normer och värden.*

Inspektörerna bedömer att arbetet med samverkan mellan lärarna inom skolornas olika delar är ett viktigt utvecklingsområde.

1.5 Anpassning av verksamheten till elevernas behov

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om undervisningen anpassas till varje elevs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande,
- om särskilt stöd ges till barn och elever som har svårigheter i skolarbetet,
- om det vid behov av särskilda stödåtgärder alltid utarbetas åtgärdsprogram som uppfyller författningarnas krav.

Bedömning av området Anpassning av verksamheten till elevernas behov:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Inspektörerna bedömer sammantaget att området *Anpassning av verksamheten till elevernas behov* är av mindre god kvalitet. Denna sammanvägda bedömning grundar sig främst på att alla elever som har svårigheter i skolarbetet inte ges det särskilda stöd de har behov av, samt att åtgärdsprogram inte upprättas för alla elever i behov av särskilt stöd. De anpassningar av verksamheten som görs handlar ofta om kvantitet och mer sällan om att ge eleverna nya utmaningar eller möjlighet att pröva andra arbetssätt.

Inspektörerna vill dock framhålla skolornas satsning på att med hjälp av olika pedagogiska dataprogram, anpassa uppgifter och färdighetsträning till olika elevers förutsättningar och behov.

Inom nedanstående områden bedömer inspektörerna att behov av förbättringsinsatser finns respektive att kraven i gällande bestämmelser inte uppfylls.

Individanpassad undervisning

Enligt läroplanen ska undervisningen anpassas efter elevernas skilda förutsättningar och behov. Undervisningen ska främja elevernas fortsatta lärande med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter och språk och kunskaper. Det begränsade elevantalet vid Ingmarsö skola möjliggör en mycket långt gående individualisering av undervisningen vilket bland annat visar sig i att eleverna arbetar utifrån individuella veckoplaneringar.

Såväl av inspektörernas lektionsbesök som av skolans egen dokumentation, exempelvis individuella utvecklingsplaner och åtgärdsprogram, framgår att undervisningen generellt sett inte anpassas i någon större utsträckning till elevernas olika behov. Denna anpassning avtar dessutom ju äldre eleverna blir och i de senare årskurserna pågår oftast undervisning som ser likadan ut för alla elever. Ett flertal elever uppger också att de med få undantag förutsätts arbeta på samma sätt, i samma takt och med samma uppgifter. Skolan framhåller att den har många elever som har behov av särskilt stöd, men har inte gjort någon analys av i vilken utsträckning en större anpassning av undervisningen till elevernas olika förutsättningar och behov kan ha betydelse för stödbehovet.

Inspektörerna bedömer att Ljusterö skolas arbete med att anpassa undervisningen till alla elevers förutsättningar, erfarenheter och olika behov bör förbättras.

Särskilt stöd

All undervisning ska enligt läroplanen utgå från den enskilde elevens förutsättningar, erfarenheter och behov. Rektorn har ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevvårdsverksamheten utformas så att eleverna får det särskilda stöd och den hjälp de behöver för att nå målen för utbildningen. I de fall risk föreligger att en elev inte kommer att nå de mål som minst ska ha uppnåtts i slutet av årskurs 5 respektive 9, eller om elev behöver särskilt stöd av andra skäl ska skolan enligt grundskoleförordningen ge särskilt stöd. I Ljusterö skola ges elever i behov av särskilt stöd detta i olika former, exempelvis genom att elever med svårigheter i matematik får undervisning i en mindre grupp och elever erbjuds också hjälp av en specialpedagog/speciallärare utanför klassrummet. Lärarna vid Ljusterö skola uppger att det finns elever som är i behov av stöd men som inte får detta. Detta bekräftas även av föräldrar som inspektörerna samtalat med. Inspektionen visar att stödbehovet är stort i vissa grupper och då mer än var femte elev lämnar Ljusterö skola utan betyg i samtliga ämnen tyder detta, enligt inspektörerna, på att alla elever inte fått det stöd de har rätt till.

Inspektörerna bedömer att alla elever i behov av särskilt stöd vid Ljusterö skola inte får det vilket måste åtgärdas.

Åtgärdsprogram

Enligt grundskoleförordningen och särskoleförordningen ska rektorn se till att en utredning inleds, om det framkommer uppgifter om att en elev kan ha behov av särskilda stödåtgärder. Om utredningen visar att eleven är i behov av särskilda stödåtgärder, ska rektorn se till att ett åtgärdsprogram upprättas. I Ljusterö skola upprättas inte åtgärdsprogram för alla elever som behöver särskilt stöd. I vissa fall när elever av sin lärare inte bedöms uppnå målen för ämnet utfärdas endast en så kallad IG-varning utan koppling till ett åtgärdsprogram.

Inspektörerna bedömer att Ljusterö skola inte uppfyller författningarnas krav i detta avseende och att skolan därför måste vidta åtgärder.

2 NORMER OCH VÄRDEN

Inom detta granskningsområde behandlas skolans arbete för att påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dessa komma till uttryck i vardaglig handling.

2.1 Normer och värden i studiemiljö och samvaro

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om skolan utgör en trygg miljö,
- om skolan har en studiemiljö som är inriktad på lärande och ger stöd åt att utveckla kunskaper,
- om skolan/lärarna bedriver ett aktivt värdegrundsarbete,
- om skolan har ordningsregler som är utarbetade i samverkan med personal, elever och företrädare för elevernas vårdnadshavare,
- om skolan har upprättat en likabehandlingsplan i enlighet med författningarna och dess mål och åtgärder är synliga i det dagliga arbetet.

Bedömning av området Normer och värden i studiemiljö och samvaro:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
X			

Motivering:

Med hänvisning till vad som nedan redovisas bedömer inspektörerna sammantaget att bedömningsområdet *Normer och värden i studiemiljö och samvaro* för Ljusterö skola är av ej godtagbar kvalitet. Denna bedömning grundar sig bland annat på förekomsten av mobbning och kränkningar bland eleverna och bristande arbetsro. Bedömningen grundar sig också på att personalen inte i tillräcklig utsträckning arbetar med att utveckla elevernas ansvarskänsla och respekt för individen i förhållande till de nationella målen. Även om flera lärare tillsammans med rektorn bedriver att aktivt värdegrundsarbete, genomsyrar detta inte skolan som helhet. De ordningsregler som finns på skolan har inte utarbetats i samråd med eleverna. Vidare motsvarar skolans likabehandlingsplan inte författningarnas krav och är inte tillräckligt förankrad bland personal och elever.

Inom nedanstående områden bedömer inspektörerna att behov av förbättringsinsatser finns respektive att kraven i gällande bestämmelser inte uppfylls.

Trygg miljö

Enligt skollagen ska den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. Enligt lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever råder det numera ett uttryckligt förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever. Lagens ändamål är att främja barns och elever lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet,

religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder och att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling.

Huvudmannen ska enligt lagen bedriva ett målinriktat arbete för att främja dessa ändamål och se till att det upprättats en likabehandlingsplan. I det målinriktade arbetet ingår även att vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för trakasserier och annan kränkande behandling**,** liksom att vid behov utreda omständigheterna och i förekommande fall vidta åtgärder för att förhindra fortsatta kränkningar.

Vid inspektionsbesöket framkommer att kränkningar och trakasserier av allvarlig art förekommer vid Ljusterö skola. Eleverna, främst i de senare skolåren, beskriver vid intervjuer att grova tillmälen och sexuella anspelningar är vanligt förekommande. Enligt samstämmiga uppgifter från rektorn, lärare, elever och föräldrar visar många elever bristande respekt för vuxna och såväl stölder som skadegörelse inträffar. Flera av de yngre eleverna som inspektörerna möter ger uttryck för att de inte känner sig trygga i skolan och att de är rädda för de äldre eleverna. Även äldre elever uppger att skolan känns otrygg men framhåller samtidigt att man som elev vänjer sig vid det rådande klimatet och den grova samtalsjargongen. Några av de allvarligare incidenterna, som bland annat inneburit hot mot personal, har polisanmälts av rektorn. Kränkningarna har inte upphört trots åtgärder från skolans och rektorns sida.

Enligt inspektörernas bedömning måste skolan omgående vidta kraftfulla åtgärder så att kränkningarna vid Ljusterö skola upphör.

Studiemiljö

Några grupper är enligt lärare och elever stökiga och arbetsro saknas vilket bekräftas vid vissa av inspektörernas lektionsbesök. Lektionerna störs ofta eller avbryts av sena ankomster eller av att elever lämnar klassrummet och sina arbetsuppgifter. Bristen på arbetsro under lektioner lyfts också fram som ett problem av många elever i intervjuer och samtal. En del elever oroar sig för att de, till följd av den bristande arbetsron, får otillräckliga kunskaper. Miljön i skolans gemensamma utrymmen, exempelvis korridorer och ”Torget”, är enligt inspektörernas bedömning otillfredsställande. Yngre elever beskriver att de undviker att gå genom skolan på grund av äldre skolkamraters negativa beteende och kränkande kommentarer.

Inspektörerna bedömer att Ljusterö skola omgående måste vidta kraftfulla åtgärder för att skapa en god studiemiljö för skolans elever.

Värdegrundsarbete

Skolan ska enligt läroplanen främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Under inspektionen framkommer olika bilder av hur lärarna ser på värdegrundsarbetet och även på vilket sätt och hur ofta lärarna arbetar med detta. Inspektörerna har svårt att se hur läroplanens mål att sträva mot gällande normer och värden genomsyrar hela verksamheten. Både elever och föräldrar ger exempel på lärares olika förhållningssätt och olika prioriteringar av värdegrundsarbetet, något som också noteras av inspektörerna i samband med inspektionsbesöket. Skolan har schemalagt ett tillfälle i veckan för samtal kring värdegrundsfrågor men enligt de elever inspektörerna möter genomförs dessa samtal inte i alla klasser. En del elever framhåller att arbetet med värdegrundsfrågor inte är viktigt eller inte behövs, medan andra beskriver Ljusterö skola som en tuff miljö att vistas i. Rektorn och skolans

personal är väl medvetna om bristerna när det gäller skolans värdegrundsarbete och lägger ner både tid och engagemang för att förändra situationen. Både rektorn och personalen upplever ett varierat stöd från elevernas föräldrar när det gäller arbetet med värdegrundsfrågor.

Inspektörerna bedömer att Ljusterö skola, trots gjorda insatser, måste vidta kraftfulla åtgärder för att läroplanens mål att sträva mot gällande normer och värden ska genomsyra hela verksamheten.

Ordningsregler

Rektorn har enligt grundskoleförordningen ansvar för att det finns ordningsregler för varje skola och att dessa utarbetas och följs upp under medverkan av lärare och övrig personal samt företrädare för eleverna och vårdnadshavare. Det är viktigt att alla känner sig involverade i arbetet med att utforma dessa ordningsregler, så att alla kan känna sig solidariska med de överenskommelser som görs. Inspektionen visar att skolornas ordningsregler inte utarbetats i samverkan med företrädare för eleverna.

Inspektörerna bedömer därför att rektorn måste se till att ordningsregler utarbetas och följs upp på det sätt som anges i grundskoleförordningen.

Likabehandling

Enligt lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever ska kommunen eller den kommunen bestämmer se till att det finns en likabehandlingsplan för varje verksamhet. Likabehandlingsplanen ska utgå från en kartläggning av den egna verksamheten, åtgärder ska redovisas och den ska ses över och följas upp varje år. Enligt en särskild förordning omfattar skyldigheten också att denna plan ska arbetas fram, följas upp och ses över under medverkan av elever. Ingmarsö skola har inte upprättat en egen likabehandlingsplan utan hänvisar till den plan som finns för Ljusterö. Ljusterö skolas likabehandlingsplan är inte utarbetad utifrån en aktuell kartläggning av verksamhetens förutsättning och behov. Den är inte heller utarbetad i samråd med elever. Vidare saknar planen rutiner för hur elever ska agera när en vuxen kränkt en elev.

Inspektörerna bedömer att Ljusterö skolas likabehandlingsplan inte uppfyller de krav som ställs på en sådan plan. I fråga om planerade åtgärder bör planen vara konkret och utgå från aktuell kartläggning av verksamheternas behov. Vid framtagandet och utvecklandet av planen måste skolorna beakta författningskravet på elevers delaktighet.

Inspektörerna bedömer att Ingmarsö skola inte har upprättat en egen likabehandlingsplan vilket måste åtgärdas.

3 LEDNING OCH KVALITETSARBETE

Inom detta granskningsområde behandlas tillgång till utbildning samt verksamhetens ledning och personal och hur skolan följer de nationella bestämmelserna som omfattar dessa grupper. Inspektionen granskar dessutom rektors och personalens ansvarstagande för skolans målinriktning och myndighetsutövning samt hur skolans kvalitetsarbete fungerar för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen.

3.1 Tillgång till likvärdig utbildning

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om skolan tar emot elever enligt bestämmelserna,
- om varje elev erbjuds det garanterade antalet undervisningstimmar,
- om skolan erbjuder eleverna valmöjligheter i enlighet med författningarna,
- om skolan erbjuder eleverna studie- och yrkesorientering,
- om eleverna har tillgång till nödvändig utrustning och ändamålsenliga lokaler,
- om utbildningen är avgiftsfri för alla elever med undantag av enstaka inslag som kan föranleda obetydlig kostnad,
- om verksamheten i förskoleklassen omfattar minst 15 timmar i veckan eller 525 timmar om året.

Bedömning av området Tillgång till likvärdig utbildning:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Området *Tillgång till likvärdig utbildning* bedöms vara av mindre god kvalitet då det finns brister gällande hur eleverna vid Ingmarsö skola undervisas i naturorienterade ämnen, hur skolorna anordnar elevens val samt hur Ljusterö skola erbjuder språkval.

Inom nedanstående områden bedömer inspektörerna att kraven i gällande bestämmelser inte uppfylls.

Garanterad undervisningstid

Enligt särskoleförordningen ska en elev som är mottagen i särskolan och integrerad i grundskolan följa de kurs- och timplaner som gäller för den obligatoriska särskolan. Efter beslut av rektorn får de avvikelser göras från särskolans timplan som krävs med hänsyn till undervisningens uppläggning i grundskolan. Ingmarsö skola har en särskoleelev integrerad i grundskolan som följer grundskolans timplan, utan att beslut angående detta har fattats. Enligt inspektörernas bedömning är detta inte förenligt med förordningen och måste åtgärdas.

Vid inspektionen framkommer uppgifter från elever i årskurs 5 och 6 vid Ingmarsö skola att de enligt egen uppfattning får för lite undervisning i naturorienterade ämnen. Dessa uppgifter bekräftas, enligt inspektörerna, av den begränsade undervisningstid som de naturorienterade ämnena tilldelats enligt schema. Enligt skollagen ska utbildningen inom varje skolform vara likvärdig varhelst den anordnas i landet.

Inspektörerna bedömer därför att Ingmarsö skola måste förvissa sig om att alla elever ges tillräcklig undervisning så att de kan uppnå målen för de naturorienterade

ämnena.

Valmöjligheter

Enligt grundskoleförordningen ska ett visst antal timmar i timplanen anges för elevens val. Syftet med elevens val är att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen samt att eleven ska kunna göra sina egna val.

Inspektionen visar att Ljusterö skola inte anordnar elevens val. Detta är inte i enlighet med bestämmelserna vilket måste åtgärdas.

3.2 Personalens utbildning och kompetensutveckling

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om skolans pedagogiska personal har utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver,
- om skolans pedagogiska personal har nödvändiga insikter i de föreskrifter som styr utbildningen,
- om skolans pedagogiska personal får den kompetensutveckling som de behöver för att kunna utföra sina arbetsuppgifter på ett professionellt sätt,
- om rektor genom utbildning och erfarenhet har förvärvat pedagogisk insikt.

Bedömning av området Personalens utbildning och kompetensutveckling:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Inspektionen visar att rektorn genom utbildning och erfarenhet har förvärvat pedagogisk insikt. Dock har skolans pedagogiska personal i alltför låg utsträckning utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver. Detta motiverar att området *Personalens utbildning och kompetensutveckling* bedöms vara av mindre god kvalitet.

Inom nedanstående område bedömer inspektörerna att behov av förbättringsinsatser finns.

Personalens utbildning

Under inspektionsbesöket möter inspektörerna förhållandevis många lärare i grundskolan som inte har utbildning avsedd för den utbildning de i huvudsak bedriver. Detta trots medvetna insatser från rektorn att endast rekrytera lärare med pedagogisk högskoleexamen. Rektorn uppger att det är svårt att rekrytera behörig personal till Ljusterö skola och Ingmarsö skola på grund av långa resvägar. Enligt uppgift från rektorn har 72 procent av lärarna pedagogisk högskoleexamen och 44 procent av lärarna undervisar i ämnen de inte har utbildning för. Jämfört med rikets kommunala skolor där motsvarande andel är 86 procent, är andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen således låg på Ljusterö och Ingmarsö skolor. Även jämfört med motsvarande värden i Österåkers kommun, som ligger på 79 procent, är ande-

len lärare med pedagogisk högskoleexamen låg.

Inspektörerna noterar vidare att ingen av de lärare som tjänstgör som speciallärare i skolorna har specialpedagogisk högskoleexamen. De lärare som idag fungerar som speciallärare har i kommunens regi fått kompetensutveckling riktad mot sådan tjänstgöring. Dock kan sådan kompetensutveckling, enligt inspektörernas bedömning, inte fullt ut ersätta en specialpedagogisk högskoleutbildning.

Sammantaget bedömer inspektörerna att skolorna bör vidta åtgärder så att fler elever får tillgång till lärare som har utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver.

3.3 Rektors ansvar

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om rektor håller sig förtrogen med det dagliga arbetet,
- om rektor som pedagogisk ledare tar det övergripande ansvaret för att verksamheten inriktas på att nå de nationella målen,
- om rektorn tar ansvar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen,
- om rektorn fattar beslut enligt bestämmelserna.
- om lagen om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg följs.

Bedömning av området Rektors ansvar:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Rektor är väl förtrogen med det dagliga arbetet och tar ett tydligt ansvar för att verksamheten utvecklas mot en högre måluppfyllelse. Nedan beskrivs de delar som medför att området *Rektors ansvar* som helhet, trots ovanstående, bedöms vara av mindre god kvalitet.

Rektor som pedagogisk ledare

Enligt skollagen vilar det på rektorn att särskilt verka för att utbildningen utvecklas. Som pedagogisk ledare i skolan har rektorn, enligt läroplanen, det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de nationella målen. Häri ingår bland annat ansvaret för individanpassning och särskilt stöd liksom arbete med normer och värden. Eftersom dessa områden är av mindre god kvalitet respektive av ej godtagbar kvalitet, bedömer inspektörerna att rektorns pedagogiska ledarskap bör stärkas när det gäller skolans arbete i dessa avseenden.

Rektorns ansvar för uppföljning och utvärdering av skolans resultat

Enligt skolförfattningarna har rektorn ett ansvar för att eleverna når målen för utbildningen. Detta medför en skyldighet att kontinuerligt följa upp och utvärdera elevernas kunskapsresultat så att undervisningsmål och metoder ständigt kan prövas och utvecklas i förhållande till styrdokumentens krav. Sådan uppföljning bör ske i samtliga ämnen. Även läroplanens och kursplanernas mål att sträva mot bör följas upp på skolnivå. Som tidigare nämnts företar Ljusterö skola och Ingmarsö skola ingen utvärdering av kunskapsresultaten på skolövergripande nivå. Inte heller analyseras kunskapsresultaten utifrån exempelvis skillnader mellan flickors och pojkars betygsresultat eller skillnader mellan ämnen. Syftet med en regelbunden utvärdering av kunskapsresultaten på denna övergripande nivå är att fokus riktas mot metodutveckling på skolnivå, dvs. skolans kvalitativa utveckling mot en bättre utbildning. Inspektörerna bedömer att rektorn bör ta ett större ansvar för uppföljning och utvärdering av kunskapsresultaten i syfte att nå en högre måluppfyllelse. Rektorn bör också ta ett större ansvar för att följa upp att läroplanens och kursplanernas mål att sträva mot anger inriktningen för undervisningen.

3.4 Kvalitetsarbete

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om skolan bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete, det vill säga planerar, följer upp och utvärderar sin verksamhet samt tar tillvara resultaten och omsätter dessa i åtgärder, för att förbättra måluppfyllelsen,
- om kvalitetsarbetet dokumenteras i en kvalitetsredovisning som innehåller en bedömning av i vilken mån de nationella målen för utbildningen nåtts och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta för att öka måluppfyllelsen.

Bedömning av området Kvalitetsarbete:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Inspektörerna bedömer att området *Kvalitetsarbete* är av mindre god kvalitet. Till grund för denna bedömning ligger både att skolans systematiska kvalitetsarbete har vissa brister och att kvalitetsredovisningen inte motsvarar förordningens krav.

Inspektörerna bedömer att inom nedanstående områden finns behov av förbättringsinsatser respektive att kraven i gällande bestämmelser inte uppfylls.

Systematiskt kvalitetsarbete

Enligt läroplanen behöver undervisningsmålen ständigt omprövas, resultaten följas upp och utvärderas och nya metoder prövas och utvecklas. En kvalitativ utveckling av skolan förutsätter att uppföljningar och utvärderingar kontinuerligt genomförs och systematiskt används genom att resultaten analyseras i förhållande till de nationella målen för utbildningen. Detta behöver ske på olika nivåer i skolans organisa-

tion. I inspektionen framkommer exempel på hur skolan följer upp och utvärderar olika områden. Någon systematik i uppföljningsarbetet kan emellertid inte skönjas och någon utvärdering av skolans verksamhet som helhet görs inte.

Inspektörerna bedömer därför att skolans systematiska kvalitetsarbete bör förbättras.

Kvalitetsredovisning

Enligt förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m. ska varje skola, förskola och fritidshem årligen upprätta en skriftlig kvalitetsredovisning som ett led i den kontinuerliga uppföljningen, utvärderingen och utvecklingen av verksamheten. Kvalitetsredovisningen ska innehålla en bedömning av i vilken mån de nationella målen har förverkligats och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser vidta för ökad måluppfyllelse. Arbetet med kvalitetsredovisningen har till syfte att bidra till att utveckla skolans verksamhet i riktning mot de nationella målen och till att ge information om hur väl verksamheten lyckas med sitt uppdrag. I förordningen ställs krav på elevers och personals medverkan i arbetet med kvalitetsredovisningen. Även elevers vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta. Det ställs också krav på att uppföljning och utvärdering av skolans likabehandlingsplan ska redovisas i kvalitetsredovisningen.

Skolornas gemensamma kvalitetsredovisning följer en kommunal mall som bygger på ett kvalitetssäkringssystem i form av balanserade styrkort. Grunden för Ljusterö och Ingmarsö skolors kvalitetsredovisning är en undersökning av föräldrars, elevers personal nöjdhet inom områden som exempelvis inflytande, kunskaper och färdigheter och normer och värden, nöjd personal och personalhälsa. De resultat som redovisas beskriver mer av elevers och föräldrars nöjdhet än av resultat relaterade till nationella mål i läroplan och kursplaner. Redovisningar av elevernas resultat, exempelvis måluppfyllelse i årskurs 5 saknas, förutom resultaten i de nationella proven. Bedömning och jämförelse av resultat saknas liksom även annan måluppfyllelse i förhållande till de nationella målen för utbildningen i övriga ämnen. Skolornas likabehandlingsplan har inte heller följts upp. Eleverna har inte getts möjlighet att medverka.

Kvalitetsredovisningen pekar vidare ut utvecklingsområden för skolan vilket inte är samma sak som att redovisa åtgärder. Inspektörerna ställer sig slutligen ytterst tveksamma till att skolan överlåter så mycket av bedömningar av måluppfyllelse och grund för utvecklingsarbete till föräldrars, elevers och lärares nöjdhet i en enstaka enkät. Enkäten kan, enligt inspektörerna**,** endast utgöra en del av ett regelbundet och systematiskt uppföljningsarbete.

Inspektörerna bedömer att kvalitetsredovisningen inte uppfyller författningarnas krav. Fler resultat bör redovisas, analysen förbättras, elever måste involveras och likabehandlingsplanen följas upp och utvärderas i kvalitetsredovisningen.

Stockholm 2008-10-21

Sigbritt Gålnander
Lee Gleichmann Linnarsson